

Секція 15. Сучасні проблеми соціальної та гуманітарної освіти

**ФОРМУВАННЯ ПОЛІЛІНГВАЛЬНОЇ Й ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ
ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА В УКРАЇНІ НА ЕТАПІ
ІІІ ВХОДЖЕННЯ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР**

Чала А. Г.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри української лінгвістики,

літератури та методики навчання

Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради, м. Харків, Україна

Відповідно до змін, що відбуваються в освіті України, мовне питання на сьогодні є важливим складником освіти загалом і педагогічної зокрема, тому сучасна освітня стратегія спрямована на формування особистості, яка усвідомлює важливість вивчення іноземних мов, шанує різні національні культури, яка здатна до ефективної життєдіяльності в багатонаціональному й полікультурному середовищі.

Аналіз наукової літератури (В. Бойченко, Л. Воротняк, Я. Гулецької, В. Панкіної) дав підстави для висновку, що проблема формування полікультурної та полілінгвальної особистості вже розглядалася науковцями після розпаду Радянського Союзу [1], однак особливої актуальності зазначена проблема набуває сьогодні, коли для України ввели безвізовий режим, що дає можливість громадянам вільно пересуватися країнами, що входять до складу Європейського союзу. Проте суспільство України недостатньо підготовлене до багатомовного й полікультурного спілкування, що зумовлює необхідність подальших досліджень у напрямку вивчення проблеми формування полілінгвальності й полікультурності.

Слід зазначити, що визначаючи засоби впливу на формування полілінгвальності й полікультурності, потрібно враховувати те, що більшість

українців, які мають можливість виїжджати за кордон, – це молоде покоління, тому найдієвішим засобом впливу є вища освіта, провідна мета якої сприяти становленню полікультурної й полілінгвальної компетентностей майбутніх фахівців.

На основі аналізу наукових праць, можна умовно визначити, що «полікультурна компетентність» – це інтегративна особистісна якість, що ґрунтується на знанні інших культур і мов та виявляється у здатності особистості застосовувати набуті знання й уміння для взаємодії з представниками інших культур на основі толерантності й акцептації етнічного різноманіття [4].

У проекті Концепції мовної освіти зазначається, що Україна – це полікультурна й багатонаціональна держава, тому мовна освіта має в країні важливе значення [3]. Пріоритетним завданням сучасних учителів і викладачів є виховання у молодого покоління патріотизму до рідної країни, поваги й любові до її культури, і, водночас, толерантності й шанобливого ставлення до представників інших культур, готовності та здатності до міжкультурного діалогу.

Приєднання України до європейського освітнього простору передбачає, що українська система полікультурного виховання має бути спрямована на формування гідної, критично мислячої та вільної особистості, яка визнає самобутність інших народів і поважає їхні права. Серйозного теоретичного осмислення потребує питання формування світоглядної культури студентів педагогічних ВНЗ як майбутніх педагогів, які виховуватимуть молоде покоління нації та забезпечуватимуть умови його розвитку.

У новому Законі України «Про освіту» (стаття 7) зазначено, що держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування, у першу чергу – англійської мови, у державних і комунальних закладах освіти [2], тому перед викладачами педагогічних ВНЗ висувуються завдання щодо методології формування полілінгвальної й полікультурної особистості майбутнього педагога та побудови освітнього процесу його формування.

Організація освітнього процесу в педагогічних ВНЗ передбачає цілеспрямовані заходи, що здійснюються у функціональній єдності діяльності управлінського, викладацького й студентського складу та спрямовані на формування освіченого, гармонійно розвиненого, професійно компетентного фахівця.

Для визначення стану готовності педагогів і студентів до формування у них полілінгвального світогляду застосовуються такі сучасні діагностичні методики: діагностика потреби у спілкуванні (за Ю. Орловим); діагностика загального рівня комунікабельності (за В. Ряховським); діагностика ефективності педагогічних комунікацій (за О. Леонтєвим); анкетування для визначення рівня комунікативних педагогічних здібностей майбутніх педагогів; картки контролю стану мовлення; тест «Самооцінка комунікативного контролю» тощо.

Щодо розвитку професорсько-викладацького складу, полілінгвальність і полікультурність забезпечується шляхом залучення до співпраці закордонних науковців, викладачів для здійснення викладацької роботи й проведення міжнародних досліджень. Саме тому для професорсько-викладацького складу Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної за програмою Корпусу Миру був запрошений американський доброволець – Байрон Хаузер, який протягом двох років жив у гуртожитку й викладав на кафедрі іноземної філології. Ще одним важливим чинником, для більш поглибленого вивчення іноземних мов і удосконалення мовлення педагогів академії, є систематичне проведення семінарів із удосконалення професійного мовлення й вивчення іноземних мов.

Для підвищення зацікавленості студентів у вивченні мови, зокрема іноземної, і розуміння та усвідомлення значущості полілінгвальності й полікультурності на базі академії проводиться низка заходів, серед яких найбільш дієвими є: бінарні заняття із дисциплін «Українська мова (за професійним спрямуванням)» та «Іноземна мова (за професійним

спрямуванням)»; постійне функціонування студентських наукових гуртків для поглибленого вивчення слов'янських і неслов'янських мов; круглі столи й студентські наукові конференції на тему «Формування полілінгвального світогляду майбутнього педагога в умовах реалізації міжкультурної комунікації»; проект «Схід і Захід разом»: обмін студентами й викладачами вищих навчальних закладів Поділля та Слобожанщини; психолого-педагогічні тренінги й тренінги іншомовного педагогічного спілкування, що допомагають підвищити ефективність і результативність формування практичної готовності студентів до педагогічного спілкування, а також сприяють вихованню толерантності до інших націй; міжфакультетські змагання «Традиції країн Європи», де студенти обирають певну країну й готують проектну роботу; щорічні мовно-літературні квести, укладені різними мовами, що дає можливість усвідомити необхідність володіння сучасною людиною кількома мовами.

Таким чином, педагогічна діагностика пов'язана зі збиранням, збереженням, опрацюванням інформації й використанням її для управління освітнім процесом. Результати вивчення обговорюються на вченій раді академії, в індивідуальних бесідах зі студентами, колективно, із групою активістів, тобто в різних формах і за допомогою різних методик, вносяться відповідні корективи й позитивні напрацювання, що забезпечує покращення результативності дослідження.

Отже, запропонована низка заходів суттєво актуалізує проблему полікультурного й полілінгвального виховання студентів; сприяє підвищенню готовності до сприйняття культурних змін і до адаптації в новому середовищі та сприяє удосконаленню високого рівня полікультурної та полілінгвальної компетентностей, що є ключовими професійної діяльності майбутніх педагогів у культурно різноманітному соціумі.

Дана розвідка не вичерпує й не розкриває всі важливі аспекти зазначеної проблеми. Так, у подальших дослідженнях та наукових публікаціях потрібно зосередити увагу на додатковому вивченні й розробці методологічного забезпечення щодо управління розвитком полілінгвальної й полікультурної

особистості майбутнього педагога відповідно до нових парадигм вищої європейської освіти.

Література:

1. Воротняк Л. І. Педагогічна технологія формування полікультурної компетенції у вищих педагогічних навчальних закладах: дис. .канд. пед. наук: 13.00.04 / Л. І.Воротняк. – Хмельницький, 2009. – С. 52-61.
2. Закон України «Про освіту» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу // <http://mon.gov.ua>
3. Проект концепції мовної освіти України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу // <http://mon.gov.ua>
4. Радченко Т. А. Полікультурні засади організації навчального процесу в університетах Швейцарії : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Т. А. Радченко; Житомир. держ. ун-т ім. Івана Франка. – Житомир, 2014. – 20 с.